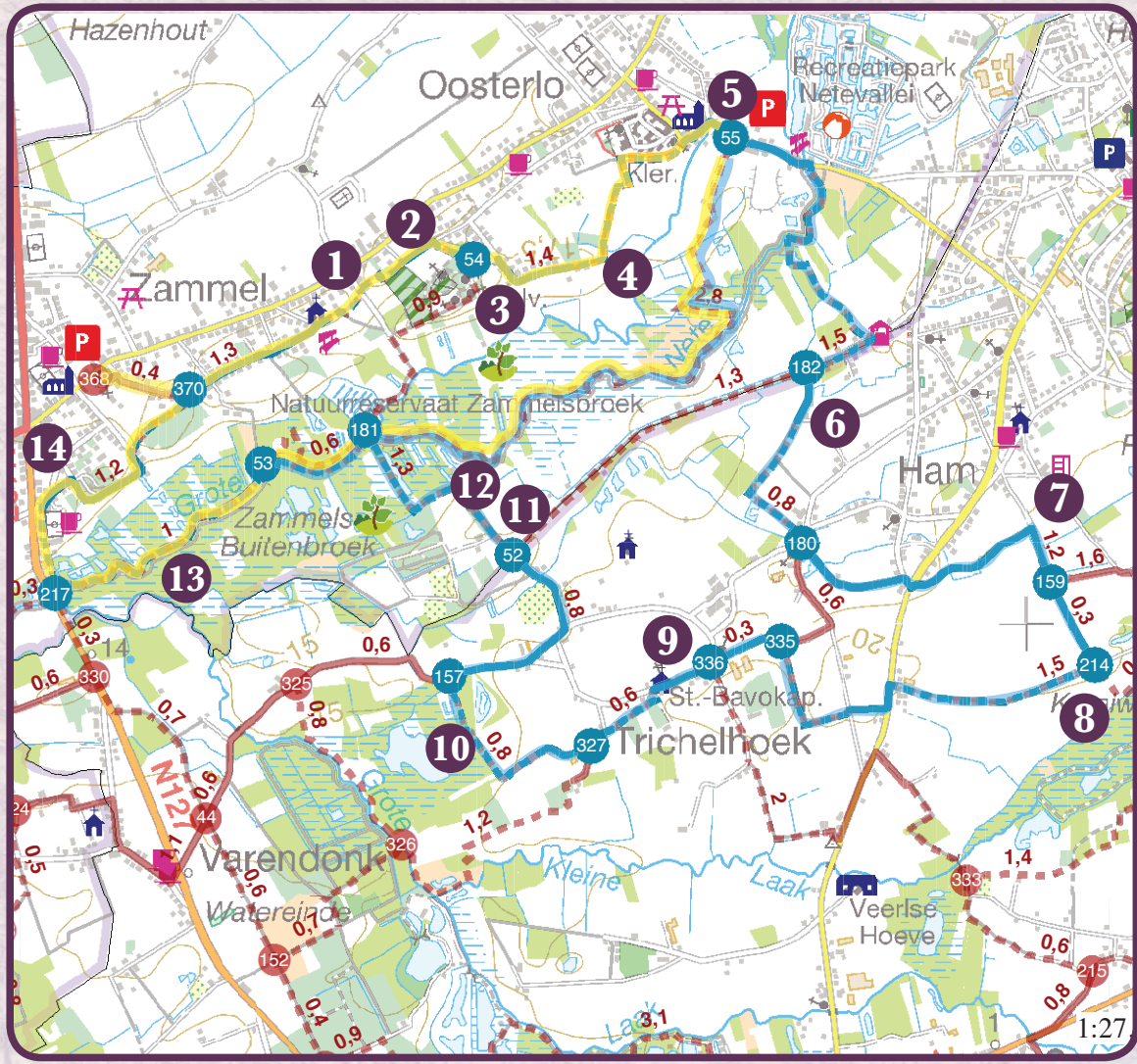

wandellus 8,9 km

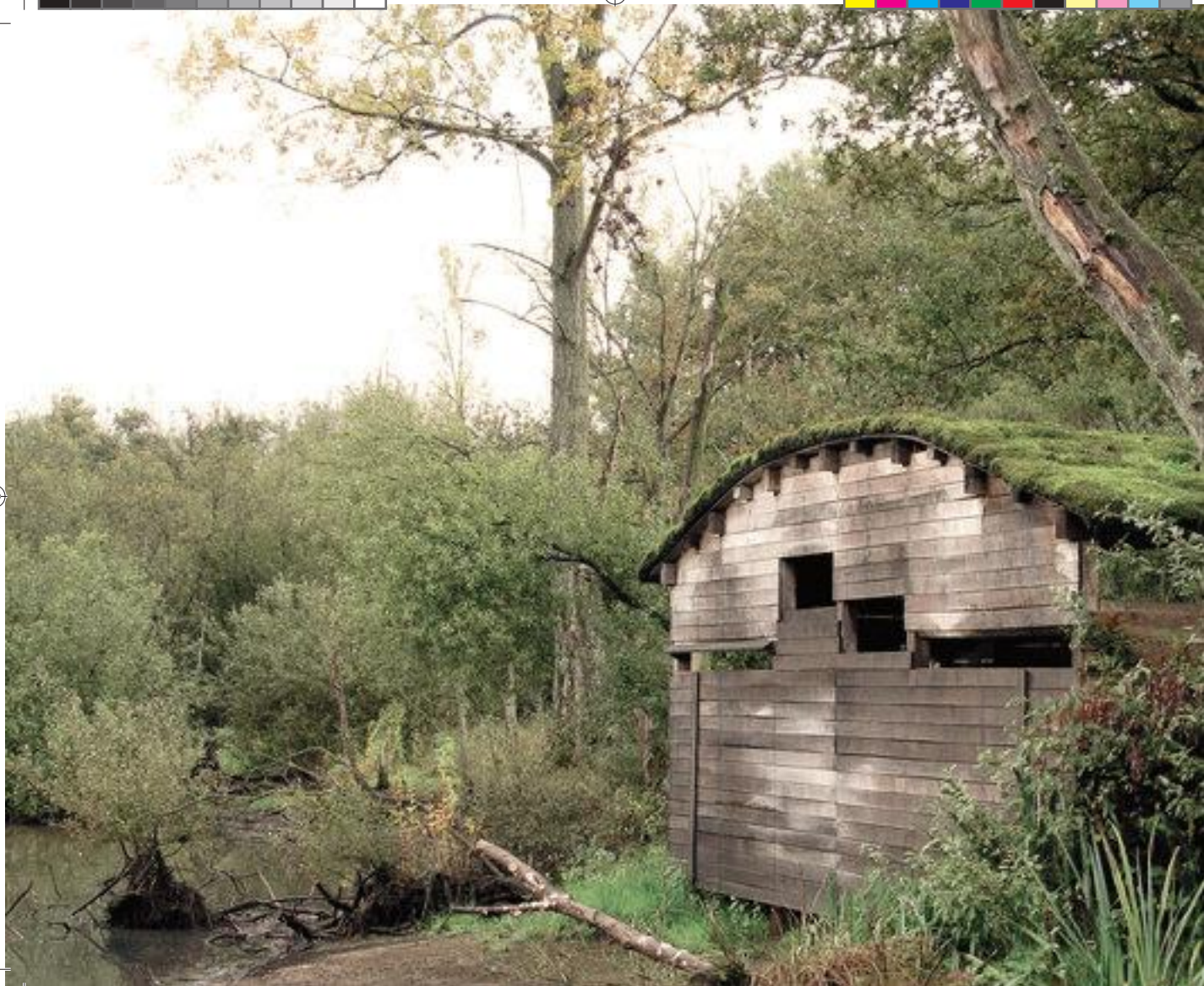
wandellus 12,5 km

De Betoverende Kempen

WANDELROUTE
Muizenissen en magie
Geel en Laakdal

1. Sint-Dimpnkapel | knooppunt 368
2. De heksenmeester van Zammel | tussen knooppunt 370 en 54
3. Kalvarieberg Oosterlo | knooppunt 54
4. Duiveluitdrijving in Zammel | voorbij knooppunt 54
5. De Spookhoeve van Stelen | knooppunt 55
6. Bettelemejus | nabij knooppunt 180
7. Sint-Gertrudisverering in Vorst | nabij knooppunt 159
8. Lynken Nuyts, de heks van Vorst | nabij knooppunt 214
9. Sint-Bavokapel | knooppunt 336
10. Spookhaas met kaarsen | nabij knooppunt 157
11. Dragonders aan de Trichelhoek | knooppunt 52
12. De stier van de Trichelhoek | nabij knooppunt 101
13. De tovenaarsjongen | nabij knooppunt 217
14. De molenaar van Zammel | tussen knooppunt 370 en 217

Welkom in De Betoverde Kempen

Deze wandeling gidst je doorheen de Geelse gehuchten Zammel en Oosterlo en langs het Laakdalse Eindhout en vlakbij Vorst. In dit gebied kampten de mensen vroeger met heel wat muizenissen. Spoken rond hun boerderij, verdwenen stieren, zieke beesten. Maar ook letterlijke muizenissen. Tovenaars die muizen toveren en heiligen die de muizen verjagen. Om nog maar te zwijgen van de muizenissen aan het hoofd van de Ierse koning die zijn dochter onthoofdde. Om muisstil van te worden.

PRAKTISCH

||||||| LUSSEN

De gele lus: **8,9 km**

De blauwe lus: **12,5 km**

Je kunt de lussen combineren. Dan wandel je 14,2 km (je neemt dan niet de verbinding tussen knooppunt 55 en 181, maar wandelt rond).

||||||| KNOOPPUNTEN

Gele lus:

Startpunt kerk Zammel

368 – 370 – 54 – 55 – 181 – 53 – 217 – 370 – 368

Blauwe lus:

Startpunt Netevallei

55 – 182 – 180 – 159 – 214 – 355 – 336 – 327 – 157 – 52 – 53 – 181

STARTPUNTEN EN PARKING

Kerk Zammel, Zammelseweg 199, 2440 Geel | knooppunt 368

Recreatiepark Netevallei, Eindhoutseweg 102 | nabij knooppunt 55

B&B Welcome Home, Huisbroekstraat 3, 2430 Laakdal | nabij knooppunt 56 en 182

DRINKEN EN ETEN

De strafste verhalen worden gebrouwen tussen pot en pint.
Bezondig je aan 'toogklap' op volgende plaatsen:

Taverne Kapelhof, Ham 24, 2430 Laakdal | vlakbij de route - nabij knooppunt 180

Oosterlohof, Zammelseweg 45, 2440 Geel | knooppunt 54

't Vissershuis, Veerleseweg 34, 2440 Geel | vlakbij knooppunt 217

1 De Sint-Dimpnakapel

Deze plek is één van de vele Geelse plaatsen die naar Sint-Dimpna verwijzen. Haar verhaal is dan ook onlosmakelijk aan Geel verbonden, en dat is het nog steeds. De legende gaat als volgt:

Dimpna is een jonge, Ierse prinses. Haar diepgelovige moeder geeft haar een katholieke opvoeding. Haar vader is een heiden. Op een dag sterft Dimpna's moeder. De Ierse koning is diep ongelukkig. Zal hij ooit nog een vrouw vinden die zo mooi is als de koningin? De duivel fluistert in zijn oor: "Waarom trouw je niet met je dochter? Zij is het evenbeeld van de koningin." Dimpna weigert het huwelijksaanbod waarop haar vader furieus wordt. Ze kan niet anders dan vluchten en krijgt het gezelschap van priester Gerebernus. Via de haven van Antwerpen komen ze in Geel terecht. In de bossen van Zammel leven ze enkele maanden rustig. Ondertussen heeft Dimpna's vader de achtervolging ingezet. Ook hij belandt in Geel. Wanneer hij in een Zammelse herberg wil betalen, merkt de waardin Ierse munten op die ze herkent van dat vreemde duo in de bossen. Zo ontdekt hij Dimpna. In het centrum van Geel vraagt hij zijn dochter opnieuw ten huwelijk. Dimpna weigert. Wild van woede hakt hij Dimpna's hoofd af. Ook Gerebernus wordt gedood.

Dimpna werd het slachtoffer van de waanzin. Geel groeide uit tot een bedevaartsoord voor mensen met een geestesziekte. Die zieken waren zo talrijk dat de Gelenaren ze in hun eigen huizen opvingen. Uit deze gastvrijheid groeide de Geelse gezinsverpleging die met de jaren met de samenleving mee evolueerde en tot op vandaag nog steeds bestaat.

Waar vandaag de kapel staat, stond ooit de hut waarin Dimpna enkele maanden verbleef. De kapel werd gebouwd in de 17de eeuw. Het beeld in de kapel dateert uit 1711. De waterput naast de kapel bevat helend water en werd vroeger door bedevaarders gebruikt om te genezen. De linde naast de kapel staat er al sinds 1670.

De heksenmeester van Zammel

In Zammel woonde vroeger een heksenmeester. Op een avond zei hij: "Wil ik alle heksen uit de omtrek eens samenroepen?"

Hij stak zijn vinger uit en tekende een grote cirkel op de grond en floot op zijn vingers. Langs alle kanten kwamen er witte katten in de cirkel gelopen. De heksenmeester liet de katten springen, dansen en vechten dat de plukken haar in het rond vlogen. Totdat hij een teken deed met zijn hand. Ineens waren alle katten weg.

Diezelfde heksenmeester sloeg de bal ook wel eens mis. Hij bezat massa's toverboeken en leerde toverij aan jonge gasten. Op een avond zei hij een verkeerde spreuk. Heel zijn huis zat vol kraaien. Hij vertelde dat aan enkele Zammelaren. Die gingen zien, en 't was waar. Gelukkig vond de heksenmeester een spreuk in een ander boek. Zo snel de kraaien kwamen, zo snel waren ze ook weer weg.

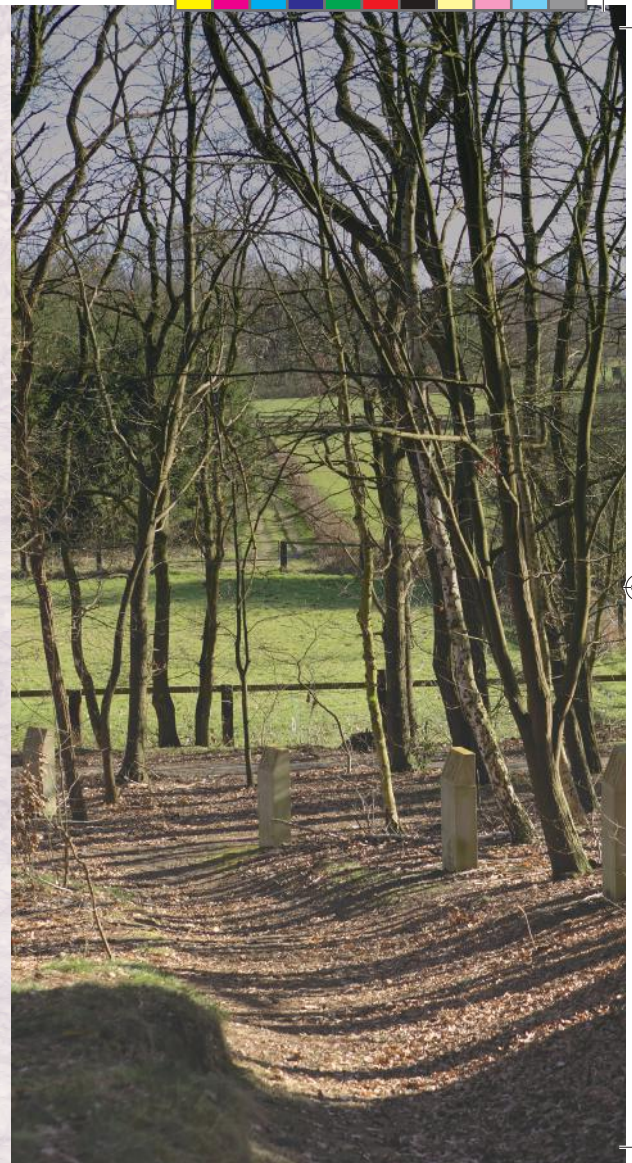

Zammel. — Kerk en Gemeenteplaats

3 De Kalvarieberg van Oosterlo

De Kalvarieberg is een deel van de Zavelduinen. Vroeger heette deze plek 'Hemelenberg'. Waarom de naamswijziging? Kort na de Tweede Wereldoorlog kocht Alexander Sels deze berg aan. Hij was politiecommissaris in Geel en diepgevoelig. Zijn geloof drukte hij uit door op de berg veertien staties van de kruisweg te bouwen. Boven op de berg plaatste hij een grote Kruislieveheer met onderaan het opschrift PAX. Zijn inspiratie haalde hij uit de Bijbel. Calvarië of Golgotha is de berg waarop Jezus werd gekruisigd. Over heel de wereld vind je zulke 'heilige bergen'. Commissaris Sels zorgde wel voor een Kempense toets. Aan de voet van de berg maakte hij een Mariagraf ter ere van de 'Moeder van de Kempen'. Na het overlijden van Alexander Sels raakte de Kalvarieberg in verval. Recent kocht Kempens Landschap vzw het domein aan. Zij zorgden voor een nieuwe kruisweg, gemaakt door kunstenaar Paul Pijl.

Duiveluitdrijving in Zammel

Veel verhalen kennen we nog ‘van horen zeggen’, maar er zijn ook verhalen die we terugvinden in oude archieven. Dit is er zo eentje.

In 1753 schrijft pastoor J.B. Ooms een brief aan de bisschop. Hij is bezorgd over ‘tooverije op een hoeve gelegen onder parochie van Sammel’. Al enkele jaren spookt het op de boerderij van Frans Verboven en Maria Anna Van Uytven. Er sterven op korte tijd zeven paarden en veulens. De koeien vallen om. De boerin krijgt maar geen boter gemaakt van de melk. ’s Nachts wordt het huis

gevuld met akelige geluiden en lijkt het meubilair in het rond te vliegen. Op de boerderij zwerven voortdurend vreemde katten en lelijke muizen rond. Dat kan toch geen toeval meer zijn! Hier is hekserij mee gemeoid! De boer doet echt alles om ‘de kwaai hand’ af te weren. Als hij een ‘heilgdommeke’ bij de beesten legt, lijkt het onheil even afgewend. De ‘heilgdommekes’ werken voor even, maar dan slaat het onheil weer toe. Het is dringend tijd voor de grove middelen. Pastoor J.B. Ooms vraagt de bisschop of hij een duiveluitdrijving mag doen. Heeft die gewerkt? Dat weten we niet. Zelfs niet van horen zeggen.

Zo’n ‘heilgdommekes’ waren hier vroeger erg populair. Je kon ze gaan halen bij de paters van Tongerlo of Postel. Vaak was het een lapje met het Agnus Dei in genaaid of een potje gewijd water.

5

De Spookhoeve van Stelen

Er is geen enkele hoeve die zo behekst is als de Wimpehoeve tussen Oosterlo en Stelen, iets verderop naast de Wimpebeek. De Wimpehoeve is een heel oude boerderij, opgericht in de late middeleeuwen, en was ooit eigendom van de abdij van Tongerlo. Waar kon een nachtelijke bezoeker zich zoal aan verwachten?

- Een troep witte wijven die rond de hoeve zweefden. Ze deden niemand kwaad. Rond 12u gingen ze in de hoeve slapen. Geen mens waagde zich ooit in de buurt van deze zwerm.
- Om 12u verscheen op de Wimpehoeve vaak een bende paters die op het dak stonden te springen. Een knecht wilde dat niet geloven dus verborg hij zich in de schuur. 's Nachts hoorde hij geritsel en kroop naar het dakvenster. Toen hij dit opentrok, keek hij recht in de ogen van een pater. Van de schrik viel hij naar beneden, kroop recht en liep zo hard hij kon naar huis.
- Witte gedaanten die elk een liederboek vasthadden. Ze zongen liedjes die niemand kon verstaan.
- Een horde heksen die rond de hoeve kwam dansen en veel lawaai maakte.
- Twee witte paarden zonder kop die in de stal stonden.
- Een wagen die over het dak vloog.
- Behekste dieren: de inwoners merkten heel vaak dat hun paarden 's morgens doodmoe waren, alsof ze heel de nacht hadden rondgereden. Het straffe was dat de bewoners nooit iets hoorden. Wanneer de boer zijn dieren ging eten geven, dan was dat eten meteen weg zonder dat de dieren ervan gegeten hadden.

6 Bettelemejus

In dit stukje Kempen hadden de mensen veel last van de plaageest Bettelemejus (= Bartholomeus). Bettelemejus was een zwarte kraai met een wit vlekje op de punt van zijn vleugel. Op 24 juli reed Bettelemejus met zijn slip over de braambessen. Vanaf dan mocht je geen braambessen meer eten. In naburig dorp Veerle was Bettelemejus een bruin insect dat de bessen kwam verpesten.

Sint-Gertrudisverering in Vorst

Het Laakdalse gehucht Vorst ligt hier vlakbij. Al eeuwenlang aanbidden ze er de heilige Gertrudis van Nijvel. Sint-Gertrudis verlost mensen van pest, koorts en van stormen. Ze wordt ook aanroepen tegen ratten- en muizenplagen. Naast de kerk van Vorst vind je de Sint-Gertrudisput waar het heilige water opwelt. Dit water geneest de huidziekte Sint-Gertrudiszeer. De aarde rond de kerk is een krachtig middel tegen muizen. Middeltjes die bleken te werken want het ene mirakel na het andere voltrok zich in Vorst. Al in de 16de eeuw is er sprake van bedevaarten naar de Sint-Gertrudiskerk. In de 17de eeuw kent de verering haar hoogtepunt. De processie en het miraculeuze beeld trekken in die tijd een massa volk. Dat dit kerkelijk feest geregeld ontspoorde, zal niet verbazen. Zo liet de pastoor figuren als ‘de duivel’ en ‘de speelman’ uit de ommeegang schrappen omdat de acteurs steeds weer te fel opgingen in hun rol en vervielen in ‘sotternijen’. Hoe kwam het dat in Vorst zo’n belangrijk heiligdom ontstond? Er zijn meerdere versies.

1. In de middeleeuwen trok er een ridder door deze streek. Deze ridder leidde een losbandig bestaan en deed niets liever dan plunderen. Wanneer de mist opstak, raakte de ridder verdwaald in het moeras. Hij was doodsbang en zwoor: “Als ik levend uit dit moeras geraak, gooi ik mijn leven over een andere boeg. Dan bouw ik hier een heiligdom met het geld dat ik heb gestolen.” Tegen de ochtend hoorde hij een klokje, de klok van de Sint-Gertrudiskapel. Hij volgde het geluid en vond opnieuw de weg. In het moeras liet hij een statige kerk bouwen. Daarom staat de kerk van Vorst niet in het midden van

het dorp, maar aan de rand. En daarom luidde men twee dagen voor de processie ieder half uur de klokken.

2. Omstreeks 877 komt deze streek in het bezit van de abdij van Nijvel. Daar aanbidden ze de H. Gertrudis. De abdij laat een kerk optrekken die vanzelfsprekend gewijd is aan hun heilige.

8 Lynken Nuyts, de heks van Vorst

In de Kempen werden veel vrouwen beticht van hekserij. Werden ze ook terechtgesteld? Jazeker! Eén van de weinige processen die zijn overgeleverd, is dat van Katlijn Nuyts.

Katlijn, 'Lynken', woonde in Vorst. Ze werkte als meid, o.a. bij de familie De Brier. Zodra Lynken was aangenomen, gebeurden er vreemde dingen in het huis. De huisbewoners hoorden vliegende voorwerpen maar zagen niets. De vrouw des huizes vond op haar spinnenwiel een wassen hoofdje en een hand. De kapelaan raadde het gezin aan om meid Lynken buiten te gooien waarop de rust in het huis weerkeerde. Hoewel er nog meer van die verhalen de ronde deden, kwamen de mensen van Vorst en omstreken ook naar Lynken toe. Ze was immers een straffe geneesvrouw en waarzegster. Zo hield ze contact met de doden en kon ze vertellen waaraan de dieren stierven. Mensen die haar om advies vroegen, gaf ze steevast de tip: "Verricht goede werken en ga op bedevaart naar Scherpenheuvel." Lynken werd met de jaren kreupel en woonde in een armoedige hut aan de rand van het dorp. Toch had ze nooit eten te kort. Al deze vreemde zaken kwamen ter ore van de drossaard van Tessenderlo. Lynken bevestigde de verhalen, maar ze benadrukte dat haar geesten door God werden gezonden en niet door de duivel. Ze was geen heks. Het gerecht oordeelde daar anders over. Katlijn Nuyts werd op de markt van Tessenderlo gezeseld, gebrandmerkt en verbannen voor 100 jaar en één dag.

9 De Sint-Bavokapel

De Sint-Bavokapel is de oudste kapel van Laakdal. Ze wordt al in 1500 vermeld. Sint-Bavo wordt aanroepen tegen de kinkhoest. De mensen kwamen vroeger dan ook naar deze kapel wanneer ze niet van hun hoest af geraakten. Op 1 oktober, op Bamis (= Sint-Baafsdag) zakten heel wat mensen uit de streek naar hier af om te bidden. Het oude kapelletje werd in de 18de eeuw vervangen door het huidige gebouw.

10 Spookhaas met kaarsen

Enkele boeren van hier gingen in de winter dikwijls op hazenjacht in het kolenveld. Daar zaten de beesten vaak te snoepen. Plots zagen ze voor hun neus een haas zitten. De boeren namen hun geweer, maar lieten het meteen weer zakken. De haas stond recht op zijn achterste poten en boven zijn oren brandden twee kaarsen. De boeren verschoten zo hard dat ze meteen naar huis renden. De dag na dien wilden ze opnieuw gaan jagen, maar de haas zat er weer. Vanaf toen zijn ze niet meer zo vaak op hazen gaan jagen.

11 Dragonders aan de Trichelhoek

Louis Cools van de Trichelhoek herinnert het zich nog goed:

“Toen ik een jaar of zes was, zaten hier aan de beek dragonders. Dat was een soort soldaat. Op een keer zijn er hier drie vermoord. Ze werden hier ter plekke begraven. Waar? Dat weet ik niet meer exact. Hun kameraden kwamen de graven vaak bezoeken.”

Dragonders waren infanteristen die zich per paard verplaatsten en oorspronkelijk te voet vochten. Ze werden later vervangen door pantserwagens. Het is onduidelijk welke dragonders Louis ooit zag.

De stier van de Trichelhoek

Onheil op de Trichelhoek! Tijdens een onweer verloor een gezin een stier van wel 600 kilo. Dat vertelde de boer aan een voorbijganger die op de hoeve kwam schuilen voor het slechte weer.

“Is hij neer gebliksemd?”; vroeg de bezoeker. “Nee, we vinden hem nergens meer. Maar naast 600 kilo stier kun je toch niet zien! We hebben overal gezocht.”; huilde de boerin. “Ik zal helpen zoeken”, antwoordde de bezoeker. Ongelofelijk! De man vond de stier in het kippenhok tussen de hennen. Is dat zo vreemd? Ja hoor, het kippenhok had enkel een klein poortje. Hoe een stier van 600 kilo daar was binnen geraakt zonder de boel af te breken, was echt een mysterie.

Einthout De Trichelhoek

13 De tovenaarsjongen

Er was eens...

Een gezin waar een jongetje werd geboren. De peter van het kind zei tegen de bakel (= vroedvrouw): “Kijk hier eens, dat is een tovenaar!” Iedereen moest er hard om lachen. Totdat de kleine jongen groter werd. Wanneer hij zand in zijn hand nam en erop neef, kwamen er muizen uit. De moeder vertelde het aan de pastoor van Zammel. Die zei: “Ga maar naar huis, ’t zal opgelost zijn.” De moeder vroeg de jongen om zijn tovenaarskunsten te tonen, maar het lukte niet meer. De jongen was genezen. Mocht de zegen van de pastoor niet gewerkt hebben, dan had de moeder altijd nog bij buurvrouw Sint-Gertrudis kunnen aankloppen (zie verhaal 7).

De molenaar van Zammel

Vroeger stond er in Zammel een molen. Die is verdwenen en misschien maar goed...

Toen de molenaar Jan Klak stierf stond de molen een hele tijd leeg. Totdat op een dag de wieken opnieuw begonnen te draaien. Was er een nieuwe molenaar aan het werk? De dorpsbewoners gingen kijken, maar zagen tot hun afschuw een schim die sterk op Jan Klak leek. Zou het kunnen dat Jan Klak terug naar de aarde was gekeerd om verder te werken? De molen bleef gedurende veertien dagen draaien. De mensen uit de buurt kregen nu wel heel veel schrik. De familie van Jan Klak trok uit wanhoop naar Scherpenheuvel en liet er een paar missen doen. Na de derde mis verdween het spook.

Colofon

Vormgeving

Dasi

Teksten

erfgoedcel k.ERF

Bronnen

Volkverhalenbank, Boeken, artikels en foto's uit het Stadsarchief van Geel, Nieuwsblad van Geel, Toerisme Geel, Laakdalse Werkgroep voor Geschiedenis en Heemkunde, Toerisme Laakdal , www.eindhoutnet.be

Kaart

©'2014 Toerisme Provincie Antwerpen – www.toerismeprovincieantwerpen.be

Voor verbeteringen en suggesties op de routes en de bewegwijzering: www.routedokter.be

Het Kempense landschap is een boek vol verhalen. De mensen hier hielden van vertellen en dat doen ze vandaag nog steeds. Over mysterieuze grensstenen, miraculeuze kapellen en de bespookte heide. Plaatsnamen met klinkende namen als ‘heksenberg’ en ‘alverenberg’ herbergen duidelijk een straf verhaal. Er zijn ook veel verhalen die naar het verleden verzonken zijn. In deze reeks wandelingen nemen we je op pad langs enkele ‘betoverde’ Kempense plekken. Plaatsen die vroeger gemeden werden omdat er dwaallichten sluimerden of omdat de duivel er graag danste. Plaatsen die desondanks of net daarom betoverend mooi zijn.

Wandelkaarten ‘Betoverde Kempen’

Bokkenrijders, Beredoezen en Bosgeboefte | Retie, Dessel, Mol

Langs Mysterieuze Meren | Dessel, Mol

Betoverende Bergen | Balen, Mol, Meerhout, Geel

Duivels Danspaleis | Balen

Muizenissen en Magie | Geel, Laakdal

Fietskaart ‘Betoverde Kempen’

Routes doorheen Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Meerhout, Mol, Retie

